

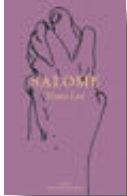
Svart svan, vit svan

Är Mara Lees omdiktning av Salomehistorien bara en upphottad flickbok eller något mer? Lorna Bartram är lite tveksam.

ROMAN

Mara Lee

Salome
Albert Bonniers
Förlag 2011

Om inte filmen *Black Swan* och romanen *Salome* utkommit ungefär samtidigt, skulle man kunna tro att författaren Mara Lee låtit sig inspireras av den förra. Både filmen och boken är suggestiva skildringar av ballerinan som kämpar med sin första betydande huvudroll.

Men Salomes dans är ett annat omtyckt motiv inom konsten, som bland annat blivit en opera av Richard Strauss efter ett skådespel av Oscar Wilde.

Myten handlar om flickan som med sin dans underhåller – förför – sin släkting Herodes. Salome kastar av sig slöjorna en efter en, de är sju stycken. De sju slöjornas dans. Och i gengäld vill hon ha Johannes döparens huvud på ett fat.

Börjar med bråk

Mara Lees skildring av fjortonåriga Elsa Mos liv i södra Sverige på åttiotalet är en modern iscensättning av myten. Det handlar om att testa sig själv och andra. Att uttrycka de förbjudna tankarna och göra verklighet av dem. Som när det slinker ur en: "Du fattar väl att Johannes bara vill se dig dö", till ens bästa vän. Det handlar kanske om att känna mera berusning än skam? Skrika ut sin ilska. Försöka styra något man omöjligt kan ha kontroll över. Manipulera.

"Är det så här det känns? Att frivilligt eller ofrivilligt bindas till en annan människa genom ett brott? Genom en gemensam handling som är förbjuden? I så fall vill jag vara kriminell, i så fall vill jag vara brottsling resten av mitt liv. Det är som om vi delade på samma blodomlopp när vi rusar ut i regnet igen."

Hittills har Elsa vikt sin fritid åt baletten och dödssjuka vännen Ve-

ronica. Men Elsas nya danslärare Klaus ser igenom henne (det kunde lika gärna vara tränaren som sätter den unga New York-ballerinan Nina i *Black Swan* på plats): "Dans är inte verklighetsflykt, tvärtom. Dans är verklighet i sin renaste form. Du ska använda dig av det motstånd och den energi som finns i vardagen och världen runt omkring dig. Dans är inte din privata ventil, förstår du?"

Möter motstånd

Det är komplicerat hemma hos Elsa och mot sin vilja har hon fått en fosterbror, Johannes.

I *Salome* har döden många ansikten, dansen är ett av dem. För att axla huvudrollen räcker det inte för Elsa att vara tekniskt skicklig, perfekt. Känslorna ska synas utanpå kroppen, men de styrs inifrån. Elsa ska gestalta självmord på scen i *Fröken Julie*, det är en symbol för oskuld, barnslighet, som hon gör sig av med. För Elsa börjar kärlek med bråk, Klaus utmanar Elsa och Johannes ger henne motstånd.

Hösten 2007 skapade DN:s Åsa Beckman debatt kring Lees roman-debut *Ladies*. Tidigare hade Lee gett ut två diktsamlingar, hon har också länge undervisat på den välrenommerade skrivarskolan Biskops Arnö, forskar i litteraturvetenskap. Beckman menade att denna "intellektuella air" kring författarnamnet på pärmen styrde läsarintrycket. *Ladies* gav inga djupare insikter i konsumtionskulturen och skilde sig inte från chick lit-genren, enligt Beckman. Recensenterna hyllade den, medan Beckman väntade på att Lee skulle avslöja att boken var ett experiment.

Salome låter sig inte heller ringas in utan svårigheter. Det är lätt att hänföras av det poetiska språket som beskriver Elsa Mos allt mer vågade eskapader, till och med älska det. Det bryter mot den bitvis barnsliga formen, som härmar både flickboks-genren och den ambivalenta/rörliga/osäkra identiteten hos unga vuxna. Diskrepansen mellan det flickboks-

"INTELLEKTUELL AIR."
Vad ligger bakom den skenbart enkla tonärs-skildringen i Mara Lees *Salome*? ANNIKA VON HAUSWOLFF

aktiga anslaget och den begåvade författaren är rentav intressant att spekulera om. Enligt Beckman borde recensenten värdera texten utan allt det där som omger den. På något sätt känns det ändå relevant i det här sammanhanget att se till kontexten eftersom vissa, eftersom båda Lees romaner verkar vilja bryta sig ut ur en viss genre. I en intervju från 2007 sade Lee att hon aldrig läst vare sig chick lit eller flickböcker, och det gör mig misstänksam att hon så långt verkar förlita sig på sin poetiska originalitet.

Ännu om *Black Swan*, som hade varit löjlig om det bara var ännu en skildring av en ung kvinna och hennes balettdrömmar. Men i stället skildrar den sublimt krocken när vackra Nina som har rummet fyllt av oskuldssfulla nallebjörnar drabbas av en allt blodigare rivalitet som kryper in på skinnet. Det är känt att balettvärlden som mest fokuserar på kroppen och att behaga kan göra en sjuk, men är det en skräckfilm – eller "verklighet i sin renaste form"?

Lite samma sak frågar jag mig i början av läsningen av *Salome* – är

det här en upphottad flickbok eller någonting mer?

Ja, det lutar åt att de bitvis barnsliga sidorna av *Salome* är Mara Lees skildring av en fjortonårigs sätt att tänka. Ett autenticitetsgrepp, som är nödvändigt om man vill bibehålla någon sorts trovärdighet i en berättelse som utgår från en gammal sjuk myt? Men också lite enkelt.

Lorna Bartram
kultur@hbl.fi

Darren Aronofskys *Black Swan* har premiär i Finland den 4 mars.

Minnesmästaren

MEMOAR

Torgny Lindgren

Minnen
Norstedts 2010

Det är en motsträvig Torgny som av sina redaktörer uppmanas att skriva sina memoar-

rer. Han som är akademiledamot och författare till ett trettiotal böcker borde ha massor av minnen att nedteckna.

Och memoarerna börjar också trevande som om de le-tade efter en osynlig form, ungefär som när man försöker plocka fram något som skett i det förflutna till medvetan-

de. Minnet, filosoferar Torgny Lindgren, är en plats där man bara hör ekon och ser skuggor. Minnet är synens gråstarr och hörselns tinnitus. Minnen kan man inte lita på, särskilt som man med tidens gång får svårt att skilja på vad som faktiskt hänt och rena fantasier.

Bullerbyn med lungsot

Men så börjar ändå resan bakåt i livet och som vanligt är det Raggsjö som är centrum i universum. Barndomens udda karaktärer och familjemedlemmar träder fram igen. Det är morfadern som bröt marken och byggde hemmanet men som kräftan tog. Det är den egensinnige farbror Hjalmar vars teori om att regeringen hade planer på att sätta alla folk-

partister i koncentrationsläger säkert väckte förundran i en ung Torgny. Den västerbottniska hålan Raggsjö blir i Lindgrens texter en slags litterär plats, precis som med en annan Lindgrens Bullerby, men där folk dör av lungsot och olyckor i stället för dricka saft och äta pannkakor. Snart vidgar sig berättarperspektivet och han beger sig ut på utflykter i Europa. Det är i valet av anekdoterna

och sållandet av minnena som man märker författarens mäs-tarhand. Ofta är berättelserna rena allegorier över minnets funktion och hur man fångar något flyktigt för eftervärlden. Historien om mötet med gipskonstnären som just gjutit förrädaren Stig Wennerströms dödsmask går att läsa som en underfundig liten berättelse, men även som en bild av själva memoarförfattandet.